

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»

ОРГАНІЧНЕ АГРОВИРОБНИЦТВО:
ОСВІТА І НАУКА

Збірник матеріалів
VII Міжнародної науково-практичної конференції

25 жовтня 2022 року

Київ 2022

УДК 65.012.8 (082)

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Науково-методичного центру ВФПО (протокол від 31.08.2022 № 4)*

Органічне агровиробництво: освіта і наука : збірник матеріалів
VII Міжнародної науково-практичної конференції, 25 жовтня 2022 р.,
Науково-методичний центр ВФПО. – Київ, 2022. – 168 с.

Відповідальні за випуск: Леся МАЛИНКА, Ірина МОРГУН
(Державна установа «Науково-методичний центр вищої та фахової
передвищої освіти»)

Редактори

Ірина СЄРОВА, Людмила ТАЛЮТА

**За точність і зміст матеріалів, достовірність і розкриття проблеми відповідальність
несуть автори публікацій**

невідповідними показниками якості та безпечності харчових продуктів вітчизняного виробництва та іншими аспектами.

Стратегію інституціоналізації вітчизняних аграрних підприємств слід реалізувати через такі екологічні детермінанти: екологічне спрямування усіх економічних дій; екологічне нормування виробничих проєктів і господарської діяльності через стандартизовані принципи, норми та соціально обґрунтовані вимоги.

Окреслюючи перспективи удосконалення органічної складової у реалізації системи екологізації вітчизняної системи аграрного господарювання, слід зробити висновок про важливість процесів поєднання економічних та екологічних регуляторних механізмів у створенні «досконалого» агроекологічного продукту, екологічних фондів природокористування, переходу на нові засади збалансування економічних інтересів та екологічних пріоритетів в економічно обґрунтованих формах – структурних змінах аграрного господарювання, підвищенні інвестиційної привабливості аграрних підприємств, формуванні ринку екологічно чистої, безпечної та конкурентоспроможної аграрної продукції.

УДК 637:664.8/.9

Л. М. КУЗЬМЕНКО, канд. с/г наук, доц.;

С. О. УСЕНКО, д-р с/г наук, старш. наук. співроб.

Полтавський державний аграрний університет

larysa.kuzmenko@pdaa.edu.ua

ВИРОБНИЦТВО МОЛОКА ЯК СИРОВИНИ ДЛЯ ОРГАНІЧНИХ МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ

Досвід економічно розвинених країн світу демонструє щорічне зростання обсягів виробництва органічної продукції. Попит споживачів на органічні продукти харчування як рослинного, так і тваринного походження демонструє щороку тенденцію до зростання. У зв'язку з цим відбувається поступова переорієнтація ринку на виробництво високоякісної продукції, що відповідає потребам споживача, розвивається ринок органічної продукції в Україні. Отже, органічне виробництво є одним із перспективних напрямів розвитку аграрного сектору економіки нашої країни.

Постанова Ради ЄС [1] визначає органічне виробництво як цілісну систему господарювання й виробництва харчових продуктів, що поєднує найкращі практики щодо збереження навколишнього середовища, біологічного розмаїття, збереження природних ресурсів, дотримання принципів належного утримання (добробуту) тварин та відповідну технологію виробництва харчових продуктів із винятково природньої

сировини. Органічне виробництво виконує подвійну функцію, забезпечуючи власний ринок органічної продукції, який відповідає потребам споживача, та здійснює позитивний вплив на розвиток сільської місцевості й технологій, сприяючи захисту довкілля й забезпеченню належного добробуту тварин.

До органічного тваринництва, поряд з органічним рослинництвом, висувається низка загальних, а також специфічних вимог.

Щодо загальних вимог [2], необхідно виокремити в часі або просторі виробництво й зберігання органічної продукції, впроваджувати технології, що відповідають вимогам законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, використовувати переважно відновлювані ресурси, зокрема продукти переробки відходів і побічної продукції рослинного та тваринного походження (за умови, що вони відповідають вимогам до органічного виробництва), не впроваджувати забруднювальні довкілля технології, які здатні завдавати шкоди рослинам, добробуту тварин і здоров'ю людей; використовувати харчові добавки, визначені законодавством у сфері органічного виробництва, у гранично допустимих кількостях тощо.

Виробництво молока як продукції органічного тваринництва має бути організоване з дотриманням специфічних вимог, серед яких, насамперед, походження тварин. Тварини мають бути народжені від тварин, яких розводили відповідно до вимог органічного тваринництва, вирощені оператором після завершення перехідного періоду і з моменту народження їх утримували відповідно до вимог органічного тваринництва. При цьому тварини, яких вирощували у господарстві на початку перехідного періоду, а також отримана від них тваринницька продукція, можуть вважатися органічною лише після завершення перехідного періоду.

Особливі умови висуваються до утримання тварин та їх добробуту. На першому місці поставлене гуманне ставлення до тварин, у тому числі зведення до мінімуму їхніх страждань та утримання тварин з урахуванням еволюційних, фізіологічних і поведінкових потреб. Працюючий з тваринами персонал має володіти базовими знаннями і навичками щодо належного утримання тварин з метою забезпечення їх здоров'я. Тварини мають мати постійний доступ до зон на відкритому повітрі, вільний вигул у порядку та обсягах, визначених законодавством, також діє заборона прив'язування або ізоляції поголів'я, крім окремих випадків, коли це потрібно протягом обмеженого часу у ветеринарних цілях або для забезпечення безпеки оточення. Контролюється також кількість поголів'я у господарстві, яка обмежується з урахуванням особливостей щодо запобігання забрудненню, спричиненого тваринами, надмірному пошкодженню рослинності та ерозії ґрунту [1].

Відтворення стада великої рогатої худоби тварин має відбуватися природним шляхом, однак, допускається штучне запліднення у разі заборони

застосування гормонів та біотехнологічних методів репродукції. Перевага надається породам худоби, адаптованим до умов місцевості, які життєздатні та стійкі до хвороб для запобігання стражданню тварин та необхідності хірургічного втручання.

Особливі вимоги висуваються до годівлі тварин за органічного виробництва молока. Годування тварин має організовуватися органічними кормами. При цьому частина раціону може бути доповнена кормами перехідного періоду, виробленими оператором самостійно або у співпраці з іншими операторами. Примусова відгодівля заборонена, однак, тварини мають мати постійний доступ до пасовищ або зелених і грубих кормів. Використання у годівлі технологічних добавок, кормових добавок і кормових засобів тваринного і мінерального походження дозволено за умови, що вони внесені до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва у гранично допустимих кількостях. Випоювання молодняку має здійснюватися природним молоком, переважно материнським.

Профілактика хвороб великої рогатої худоби має ґрунтуватися на виборі відповідних порід, адаптованих до місцевих умов, та провадженні технології виробництва молока, яка сприяє укріпленню імунної системи та посилює природний захист від хвороб. Добробут та благополуччя тварин забезпечується за використання високоякісних кормів, забезпечення вигулу, утримання у належних санітарних умовах, дотримання належної щільності поголів'я тварин на одиницю площі. У разі виникнення негайне лікування хвороби для запобігання стражданню тварин. Забороняється використання синтетичних алопатичних ветеринарних лікарських засобів та антибіотиків (окрім випадків, визначених законодавством). Дозволено використання імунологічних ветеринарних препаратів і відповідних засобів або заходів, передбачених законодавством у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції.

Прибирання і дезінфікування приміщень та споруд мають виконувати засобами, внесеними до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва.

Тварини у господарстві мають бути ідентифіковані. Великій рогатій худобі присвоюють індивідуальний ідентифікаційний номер [2].

Оператори ринку органічної продукції в Україні, які пройшли перевірку відповідно до органічного стандарту ЄС, отримують відповідний сертифікат, а їх продукція маркується єдиним логотипом з «євро-листом» або державним логотипом для органічної продукції із позначенням органу сертифікації та походження органічної сировини [1, 3].

Вимоги щодо органічного виробництва окреслено законодавством не лише до отримання молока-сировини, а й технології молочних продуктів. Для виробництва органічних молочних продуктів мають використовувати

мінімум 95 % інгредієнтів органічного сільськогосподарського походження, а використання добавок має бути зведеним до мінімуму. Серед принципів, що застосовуються до організації виробництва органічних молочних продуктів, є виключення з технологічного циклу прийомів, які б могли ввести в оману справжнє походження продукту, а також заборона використання генетично модифікованих організмів та іонізуючої радіації. В органічному виробництві рекомендованими є лише біологічні, механічні та фізичні методи оброблення сировини [4].

На ринку українських органічних молочних продуктів широко представлено продукцію торгових марок «Organic Milk» [5] та «ЕтноПродукт» [6]. Технології цих продуктів нерозривно пов'язані з організацією виробництва органічного молока-сировини.

Висновок

Визначені тенденції розвитку органічного виробництва молока та молочної продукції вимагають впровадження системи заходів щодо підвищення економічної ефективності виробництва молока і забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної молокопродукції на світовому ринку.

Список бібліографічних посилань

1. Постанова Ради (ЄС) від 28 червня 2007 року № 834/2007 стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів, та скасування Постанови (ЄС) № 2092/91. URL: https://organicstandard.ua/files/standards/ua/ec/EU%20Reg_834_2007%20Organic%20Production_UA.pdf (дата звернення: 19.10.2022).

2. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: Закон України від 10.07.2018 № 2496-VIII. Дата оновлення: 27.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text> (дата звернення: 19.10.2022).

3. Федерація органічного руху України. URL: <https://organic.com.ua/sertifikacziya-ta-markuvannya> (дата звернення: 19.10.2022).

4. Поліщук Г. Є., Борова М. П. Виробництво органічних молочних продуктів в Україні – сьогодення і перспективи розвитку. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19892/1/69.pdf> (дата звернення: 19.10.2022).

5. Organic Milk. URL: <https://organic-milk.com.ua/organichne-tvarinnitstvo/> (дата звернення: 19.10.2022).

6. ЕтноПродукт. Organic agriculture. URL: <https://www.ethnoproduct.com/p/products.html> (дата звернення: 19.10.2022).

ЗМІСТ

КВАШУК О. В. Актуальність питання державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні як основи управління органічною діяльністю	4
МЕЛЬНИЧУК Д. А., ГУРСЬКА Л. Л. Сучасні реалії розвитку органічного виробництва в Україні	7
ПОЛЯКОВА К. О., ГУРСЬКА Л. Л. Органічне виробництво: теоретичний аспект	9
КОРОТКОВА І. В., ЧАЙКА Т. О. Фотосинтетичні пігменти як індикатори продуктивності виращування пшениці полби за традиційної та органічної системи	12
ГРИЩУК Г., ГУРАЛЬСЬКА С., ЄВТУХ Л. Ефективність згодовування гумату натрію сухостійним коровам на показники організму новонароджених телят	15
ЗАГОРУЛЬКО А. М., БІРЧЕНКО Н. О., ГОРОШАНСЬКА О. О. Актуальність виробництва багатокomпонентних напівфабрикатів високого ступеня готовності з органічної сировини	18
ГРИЦИШИН М. І. Особливості збереження і підвищення родючості ґрунтів в органічному землеробстві	20
НЕСЕНЮК З. С., ГУРСЬКА Л. Л. Проблеми та перспективи розвитку органічного виробництва в Україні	23
БОРИСЕНКО В. В. Вплив ширини міжрядь і густоти посіву на якісні показники врожайності гібридів соняшнику	25
ЗАЄЦЬ С. О., ФУНДИРАТ К. С., ЮЗЮК С. М. Продуктивність пшениці озимої за різних систем захисту рослин в органічному землеробстві	28
ЗАГОРУЛЬКО А. М., ЧУЙКО Л. О., ІБАЄВ Е. Б. Перспективи розвитку ІЧ-технологій у виробництві оздоровчих сушених напівфабрикатів на основі органічної рослинної сировини	31
МАРЧЕНКО Т. Ю., ЛАВРИНЕНКО Ю. О., ПЛЯРСЬКА О. О. Вплив біопрепаратів на продуктивність гібридів кукурудзи інтенсивного типу в умовах зрошення	33

КОСЕНКО Н. П. Вирощування спаржі за використання елементів біологізації технології у Південному Степу України	35
МАРЧЕНКО Т. Ю., ЗАБАРА П. П., СЕРГЄЄВ Л. А. Вплив біологічних препаратів на формування врожайності насіння ліній – батьківських компонентів кукурудзи в умовах зрошення	39
КОРШЕВНЮК С. П., ДІДУР І. М. Роль інокуляції насіння сочевиці як базового заходу екологізації систем удобрення у формуванні густоти стояння її агроценозу	41
НЕСТЕРЕНКО І. В. Аналітична компонента стратегії розвитку органічного виробництва	44
САВЧЕНКО О. В., ГУРСЬКА Л. Л. Органічне виробництво продукції тваринництва як складова продовольчої безпеки України	48
ЄЩЕНКО В. О., НАКЛЬОКА Ю. І., КОВАЛЬ Г. В. Органічна система землеробства та заходи щодо її впровадження у виробництво	50
КОСИЛОВИЧ Г. О., ГОЛЯЧУК Ю. С. Біологічний захист озимої пшениці	53
САВЧУК О. І., ПРИЙМАЧУК Т. Ю., ШТАНЬКО Т. А. Роль біологізованої сівозміни в органічному землеробстві	56
ЮРКЕВИЧ Є. О., ВАЛЕНТЮК Н. О., ЄВИЧ В. С. Особливості ведення органічного землеробства в умовах посушливого Степу	59
ЛІЩУК А. М., ПАРФЕНЮК А. І. Роль органічного виробництва у мінімізації екологічних ризиків деградації ґрунтів	63
БАРАБОЛЯ О. В. Органічне виробництво – це продовольча безпека України	66
ЛИХОЧВОР В. В., ТИРУСЬ М. Л. Урожайність амаранту залежно від сорту	68
БУГРИН Л. М., ПАРТИКА Т. В., БУГРИН О. М., ПУКАЛО Д. Л. Продуктивність багаторічних лучних агрофітоценозів Західного Лісостепу за органічного виробництва кормової сировини	69

БУРИКІНА С. І., СЕРГЄЄВ Л. А., КАПУСТІНА Г. А. Надходження поживних речовин у ґрунт під час заорювання біомаси сидеральних культур	73
ГРАБОВЕЦЬКА О. А. <i>Diospyros L., Asimina triloba (L.) Dunal, Ziziphus jujuba Mill.</i> в органічному садівництві	75
ВОЖЕГОВА Р. А., КОВАЛЕНКО А. М. Агроекологічне обґрунтування вирощування гороху в системі органічного землеробства зони Степу	78
HRANOVSKA L. M., IVANOV V. I. Value of forest shelter-belts for combating land degradation and desertification in the steppe of ukraine in the conditions of changes in climate	81
ГАРМАШОВ В. В., ХОДОРЧУК В. Я. Стратегія синтезу біологічних препаратів для органічного землеробства	86
ДЕГОДЮК С. Е., ДЕГОДЮК Е. Г., БОРКО Ю. П., ІГНАТЕНКО Ю. О., МУЛЯРЧУК А. О. Відтворення потенційної родючості ґрунту і підвищення конкурентоздатності органічної продукції рослинництва за оптимізації системи удобрення	89
ГУЛИЧ О. І. Використання біоконтролю в органічному агровиробництві	92
МИРОШНИЧЕНКО Д. М., ПІКОВСЬКИЙ М. Й. Уражуваність чорною плямистістю сортів чайно-гібридних троянд	95
ПОБЕРЕЖНА Л. В., БАХМАТ О. М. Вплив агротехнічних заходів вирощування на врожайність зерна нуту	97
ПОЧКОЛІНА С. В., МЕЛЬНИК О. Т., КОГУТ І. М. Вплив різних попередників і систем основного обробітку ґрунту на об'ємну масу зерна пшениці озимої в умовах Півдня України	99
РУДАВСЬКА Н. М., ШУВАР А. М., ТИМЧИШИН О. Ф., ДОРОТА Г. М., БЕГЕН Л. Л., СТЕФАНІШИН В. А., БАЛУЩАК К. М. Вирощування гречки за органічною технологією	101
ФЕДУРІК І. В., КОЛОДІЙ В. А. Вплив біопрепаратів на урожайність сортів сої в умовах південної частини Лісостепу Західного	103

САВЧЕНКО І. Ф., РИХЛІВСЬКИЙ П. А., КАСПРОВИЧ І. К.	
Технічні засоби для ефективної боротьби з бур'янами під час вирощування просапних і овочевих культур у системі органічного землеробства	105
СВИДЕНКО Л. В., КОРАБЛЬОВА О. А., ГЛУЩЕНКО Л. А.	
<i>Artemisia balchanorum</i> Krasch. та його гібриди в органічному землеробстві на півдні України	108
СТАРЧЕВСЬКИЙ Ю. І.	
Щодо розвитку виробництва та ринку органічної продукції	110
ШОСТЯ А. М., УСЕНКО С. О., КУЗЬМЕНКО Л. М.	
Виробництво свинини підвищеної харчової цінності – перспективний напрям органічного тваринництва	113
ВОЖЕГОВА Р. А., БОРОВИК В. О., СТЕПАНОВ Ю. О.	
Закономірності успадкування кольорового бавовноволокна	116
ХОМОЧКІН А. П.	
Значення шкільної освіти у вивченні проблематики понять органічного виробництва	118
БАРСЬКИЙ Д. О.	
Технологічні заходи під час вирощування ячменю озимого	120
ВАЛЕРКО Р. А., ГЕРАСИМЧУК Л. О., ОСАДЧУК С. О.	
Перспективи розвитку органічного виробництва у Хмельницькій області	122
ВОТИК В. О.	
Вплив елементів технології вирощування на забур'яненість і продуктивність посівів нуту	124
ЗАБАРНА Т. А.	
Втрати родючості ґрунтів України в умовах війни	127
КАРПЕНКО Р. В.	
Концепції конкурентоспроможності аграрних підприємств: органічне виробництво	129
КУЗЬМЕНКО Л. М., УСЕНКО С. О.	
Виробництво молока як сировини для органічних молочних продуктів	131
ПИЛЯК Н. В., ДИШЛЮК В. Є.	
Показники безпечності біодобрив на основі осадів стічних вод станцій біологічного очищення м. Одеса	135
ТАРАРІКО Ю. О., ЛУКАШУК В. П.	
Система органічного землеробства на зрошенні	137

МЕЛУТА Г., ГОНЧАРОВА Н.	
Роль освіти в підготовці фахівців з органічного виробництва	139
ЛЕЩЕНКО Д. С., КАРПЕНКО О. Ю.	
Аллелопатича активність ґрунту в посівах кукурудзи за різних попередників в умовах ТОВ АФГ «Еліта» Полтавської області	141
ШКАТУЛА Ю. М.	
Агроекологічне значення біологічної азотфіксації квасолі	142
ЧЕРЕШНЮК В. В.	
Ефективність застосування інокулянтів на сої	144
ШАПОРЕВА О. І., РИБАЧОК А. А., КОСТЮКЄВИЧ Т. К.	
Соціальна та економічна роль органічного виробництва у розвитку сільських регіонів	146
РАССАДІНА І. Ю.	
Екологічні аспекти вирощування рижію	149
НЕСТЕРУК В., НАГОРНА Л.	
Основні принципи органічного виробництва в молочному скотарстві	151
ЧАЛИЙ В. І.	
Маркетинг як інструмент просування органічного виробництва АПК	153
ОМЕЛЬЧУК С. В., ВАСИЛЕНКО Л. С.	
Сівозміна в органічному землеробстві – основа отримання сталого і якісного врожаю	161